

ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก

แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

STRATEGY OF DEVELOPING CREAT THE UNDERSTANDING AWARENESS OF PARTICITION IN
CONSERVATION OF THE PROTECTED FOREST: A CASE STUDY IN BAN KABUD – CHINGWAEN,
THAKHEK DISTRICT, KHAMMOUANE PROVINCE, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

14

บุญฤทธิ์ หวันนะบัวทอง*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำราญ กำจัดภัย**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาความเข้าใจตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน และ 3) ประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 45 คน 1) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 3) ผู้อาวุโส จำนวน 2 คน 4) กลุ่มสตรี จำนวน 8 คน 5) กลุ่มเยาวชน จำนวน 5 คน และ 6) ประชาชนบ้านกะบุด-เชียงแขวง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการอนุรักษ์ป่าป้องกัน พบว่า ป่าป้องกัน บ้านกะบุด-เชียงแขวง ถูกทำลายเป็นจำนวนมากความอุดมสมบูรณ์ของป่าป้องกันลดน้อยลงปัญหาการอนุรักษ์ป่าป้องกันพบว่า ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกัน เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับของป่าป้องกันและขอบเขตพื้นที่ป่าป้องกันไม่ชัดเจนและขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังระหว่างประชาชนกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องส่วนความต้องการอนุรักษ์ป่าป้องกัน พบว่า ประชาชนต้องการให้เยาวชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน ให้มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมแรง และร่วมใจกันในพื้นที่ปลูกและรักษาป่าป้องกันให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกันและให้มีเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการรุกรานป่าป้องกันและแนวทางการพัฒนา เพื่อการอนุรักษ์ป่าป้องกัน คือ จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกันแบบยั่งยืนกฎระเบียบ ข้อบังคับของการอนุรักษ์ และป้องกันการรุกรานป่าป้องกัน และการลาดตระเวนในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนในการอนุรักษ์ป่าป้องกันและเครือข่ายการอนุรักษ์ และป้องกันการรุกรานป่าป้องกันเน้นการฟื้นฟูการดูแลรักษาป่าป้องกันโดยร่วมมือระหว่างภาครัฐ และประชาชนในชุมชน

* นักศึกษาสาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 3 โครงการ คือ 1) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกัน แบบยั่งยืนในระยะยาว ข้อบังคับของการอนุรักษ์ป่าป้องกัน 2) การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ในชุมชนในการอนุรักษ์ป่าป้องกันและ 3) การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกป่าป้องกันเน้นการฟื้นฟู การดูแลรักษาป่าป้องกันโดยร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในชุมชน

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to investigate the present state, problems and needs of developing the understanding, awareness and participation in conserving the Protected Forest through the use of Kabut–Chiangwaen village, Thakhek district, Khammuan province, Lao People Democratic Republic as a case study, 2) to create a strategy to develop understanding, awareness and participation in conserving the Protected Forest, and 3) to assess the strategy to develop understanding, awareness and participation in conserving the Protected Forest. The target group comprised 45 people. The instruments used in collecting data were a structure interview guide and a rating scale questionnaire. Statistics used in analysis of data were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The findings revealed as follows:

1. The current state of conserving the Protected Forest was found that the Protected Forest of Kabut–Chiangwaen village was destroyed a lot. The resourcefulness of the Protected Forest declined. The problems of conserving the Protected Forest were found that people lacked knowledge and understanding of conserving the Protected Forest such as rules and regulations of the Protected Forest. The extent of the Protected Forest areas was not clear. There was a lack of serious participation between people and the government sector concerned. As for the needs of conserving the Protected Forest, it was found that people wanted youths in the community to have awareness of conserving the Protected Forest. They needed the concerned government agencies to be united in action and spirit in restoring and maintaining the Protected Forest. They desired that people in the community should have correct knowledge and understanding about conserving the Protected Forest and should have a network for conservation and protection of the Protected Forest. The development guidelines for conserving the Protected Forest are to hold a workshop for providing knowledge and understanding to people in the community concerning sustainable conservation of the Protected Forest, rules and regulations of conserving and preventing invasion of the Protected Forest, patrolling in conserving the Protected Forest, arranging activities to raise awareness to the public especially the youths in the community in conservation of the Protected Forest, creating a conserving network for preventing invasion and emphasizing, maintaining and caring the Protected Forest through the participation between the government sector and the people in the community.

2. The strategy to develop understanding, awareness and participation in conserving the Protected Forest by taking Kabut–Chiangwaen village in Thakhek as a case study comprised 3 projects of strategy: 1) holding a

workshop of providing knowledge and understanding to people in the community concerning sustainable conservation of the Protected Forest through the study of rules and regulations of Protected Forest conservation, 2) arranging activities of raising awareness to people especially the youths in the community for conserving the Protected Forest, and 3) creating a network for conserving and preventing invasion of the Protected Forest emphasizing recovery, care and maintenance of the Protected Forest through the cooperation between the government sector and the people in the community.

3. The result of assessing the strategy to develop understanding, awareness and participation in conserving the Protected Forest showed its appropriateness at high level.

บทนำ

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ หรือสัตว์อื่นๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมากๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำอากาศ ฯลฯ เมื่อป่าไม้ถูกทำลาย จะส่งผลไปถึงดิน และแหล่งน้ำด้วยเพราะเมื่อเผา หรือถางป่าไปแล้ว พื้นดินจะโล่งขาดพืชปกคลุม เมื่อฝนตกลงมาก็จะชะล้างหน้าดิน และความอุดมสมบูรณ์ของดินไปนอกจากนั้นเมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลป่าท่วมบ้านเรือน และที่ลุ่มในฤดู น้ำหลากพอลงถึงฤดูแล้ง ก็ไม่มีน้ำซึมได้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อยส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจ และสังคม เช่น การขาดแคลนน้ำในการชลประทานทำให้ทำนาไม่ได้ผลขาดน้ำมาผลิตกระแสไฟฟ้า (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2555 : 1)

รัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กำหนดแนวทางในการปกป้องรักษา และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ธรรมชาติที่มีอยู่ ด้วยการปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นถึงการบูรณาการ และการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ดิน น้ำ และป่าไม้ อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ เน้นการส่งเสริมประชาชน หน่วยงานในท้องถิ่น และองค์กร ด้วยการวางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาป่าไม้ใน ปี พ.ศ. 2543 จะทำให้พื้นที่ปกคลุมของป่าไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 70 ของเนื้อที่ทั่วประเทศ ใน ปี พ.ศ. 2563 เพื่อสอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาป่าไม้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ระบุไว้ว่า พื้นที่ป่าไม้ของประเทศคงเหลืออยู่ประมาณ 93,104 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 40.34 ของพื้นที่ทั่วประเทศ (พื้นที่ของประเทศรวมทั้งหมดประมาณ 236,800 ตารางกิโลเมตร) จากข้อมูลดังกล่าวนับได้ว่า สถานการณ์ด้านทรัพยากรป่าไม้ใน ภาพรวมของประเทศลดลงในระดับอันตราย เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ ป่าไม้ในช่วง ปี พ.ศ. 2503 ที่มีพื้นที่ปกคลุมป่าไม้ ร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั่วประเทศการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้สาเหตุเกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชทางการ เกษตรเพิ่มมากขึ้น การทำไม้เพื่อการส่งออกเป็นสินค้าทั้งถูกต้อง และไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่ถูกต้องตามหลัก วิชาการ การสร้างเขื่อนขวางลำน้ำเพื่อทำ เป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ จากสาเหตุของปัญหาข้างต้นเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่า กำลังส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในผืนป่า และวิถีการดำรงชีพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเผ่าพื้นเมืองที่ อาศัยอยู่รอบแนวเขตพื้นที่ป่าสงวน และป่าป้องกันแห่งชาติ (กรมป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. 2553 : 3)

สาเหตุที่ทำให้สูญเสียพื้นที่ป่าไม้ หรือพื้นที่ป่าไม้เสื่อมโทรมลงอย่างมาก สืบเนื่องจากความต้องการพื้นที่เพาะ ปลูกพืชทางการเกษตรของเกษตรกรการให้เช่าที่ดินเป็นบริเวณกว้าง และเป็นเวลานาน ประชาชนไม่มีที่ทำกินจึงก่อให้เกิดการ บุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเพื่อประโยชน์ส่วนตน การกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าไม่ชัดเจน หรือไม่

กระทำในหลายพื้นที่ป่า การจัดสร้างสาธารณูปโภคของรัฐ อาทิ เชื้อน อ่างเก็บน้ำ การสร้างเขื่อนขวางลำน้ำ จะทำให้สูญเสียพื้นที่ป่าบริเวณที่เก็บน้ำเหนือเขื่อน การทำเหมืองแร่มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดหน้าดินก่อนทำให้ป่าไม้ปกคลุมถูกทำลายลง และไฟไหม้ป่า ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าป้องกันให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่ป่าป้องกัน จากสาเหตุดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ มากมายต่อมวลมนุษยชาติ และสรรพสิ่งที่มีชีวิตในโลกปัจจุบัน รวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ (กรมป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. 2551 : 14)

กรมป่าไม้ได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 6 (ปี พ.ศ. 2549 ถึงปี พ.ศ. 2553) ได้กำหนดอย่างชัดเจนให้หน่วยงานป่าไม้ในระดับท้องถิ่นเพื่อบรรลุแผนปฏิบัติการในการยกระดับความปกคลุมของป่าไม้ให้ได้ถึงร้อยละ 53 ในปี พ.ศ. 2553 ร้อยละ 65 ในปี พ.ศ. 2558 และร้อยละ 70 ในปี พ.ศ. 2563 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ถูกนำไปปรับใช้เป็นแผนปฏิบัติการในการพัฒนาทางการเกษตรและป่าไม้ ในปีพ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งได้กำหนดไว้ 4 เป้าหมาย และ 13 มาตรการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติโดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 คือ การคุ้มครองป่าไม้อย่างยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนในสังคม และการได้รับผลประโยชน์อย่างชอบธรรมจากการปกป้องรักษาป่าไม้ที่คงเหลืออยู่ไม่ให้ถูกทำลาย และฟื้นฟูป่าไม้ที่เสื่อมโทรมให้ได้ ประมาณ 15,937,500 ไร่ และปลูกป่าให้ได้ ประมาณ 937,500 ไร่ พร้อมนั้นก็ได้อำหนดเอาการคุ้มครอง 3 ประเภทป่าไม้เป็นใจกลางโดยกำหนดแนวเขตแดนแต่ละประเภทป่าไม้ให้ชัดเจนสำรวจ สร้างแผนจัดสรร คุ้มครองเฉพาะแต่ละประเภทป่าไม้เชื่อมโยงเข้ากับโครงการพัฒนาต่างๆ ในท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน (กรมป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. 2553 : 1)

ป่าป้องกัน บ้านกะบุด-เชียงแขวน เป็นพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ ที่ถูกกำหนดไว้เพื่อ ปกป้องรักษาต้นน้ำ แหล่งน้ำ ปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ป้องกันการพังทลายของดิน ป้องกันภัยธรรมชาติ ของหมู่บ้านกะบุด-เชียงแขวน ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 33,187 ไร่ ครอบคลุมต้นน้ำ และแหล่งน้ำที่สำคัญใช้ในทางการผลิตเกษตรกรรมของเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และรอบๆ บริเวณป่าป้องกัน

การทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจ เกิดความตระหนัก ถึงสภาพปัญหาที่ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีพของประชาชนในปัจจุบันจากการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำการเกษตรจากอดีตในเขตพื้นที่ป่าป้องกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันมีความจำเป็นต้องได้พัฒนาความเข้าใจ ความตระหนักของประชาชนบ้านกะบุด-เชียงแขวน เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมมือร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญาการรับรู้สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542 : 48)

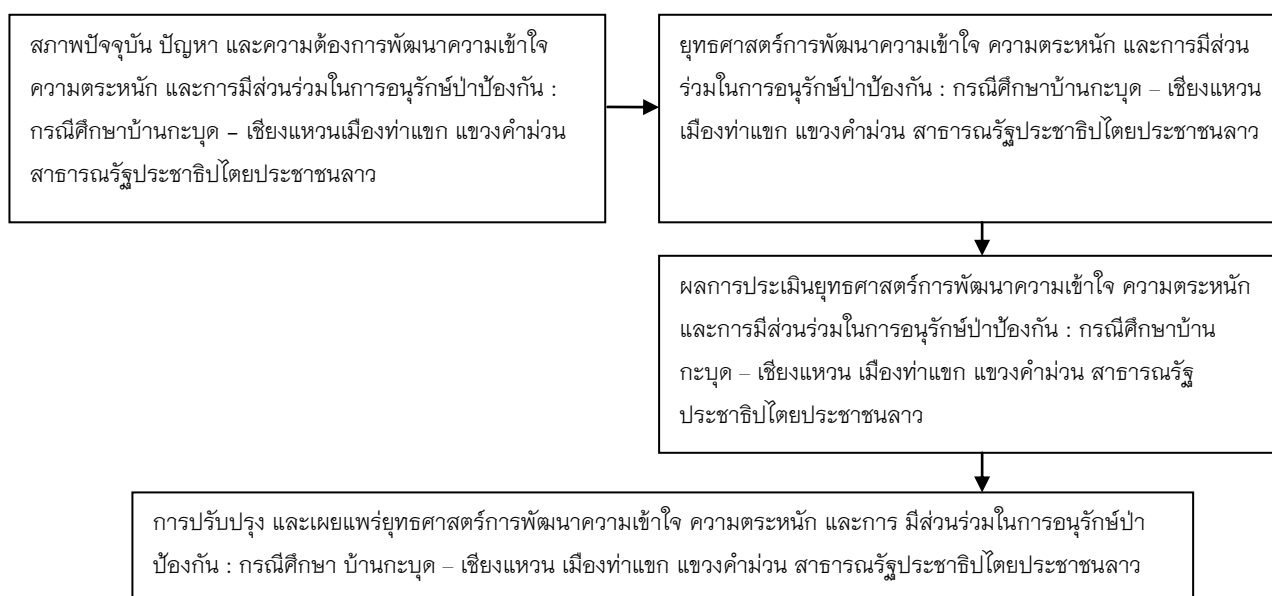
ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นนักวิชาการหน่วยงานตรวจตราป่าไม้ในระดับแขวงของสำนักงานกสิกรรม และป่าไม้ แขวงคำม่วน ได้มองเห็นปัญหา และผลกระทบในทางที่เสียหายต่อพื้นที่ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน จึงสนใจวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ“การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน”มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประชาชนหมู่บ้านกะบุด-เชียงแขวน จะได้มีความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน อันจะนำไปสู่การร่วมกันรักษาป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน ให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังได้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับนำไปปรับใช้ในหมู่บ้านต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาความเข้าใจตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวน เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวน เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวน เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดของการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวนได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ผู้อาวุโส จำนวน 2 คน กลุ่มสตรี จำนวน 8 คน กลุ่มเยาวชน จำนวน 5 คน ประชาชนบ้านกะบุด - เชียงแขวน จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ และความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวนจำนวน 45 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ผู้อาวุโส จำนวน 2 คน กลุ่มสตรี จำนวน 8 คน กลุ่มเยาวชน จำนวน 5 คน ประชาชนบ้านกะบุด-เชียงแขวน จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3 ระยะที่ 3 ประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวนจำนวน 21 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่แผนกทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 คน ตัวแทนประชาชน จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานกสิกรรมเมืองท่าแขก จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานกสิกรรมแขวงคำม่วน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ตรวจตราป่าไม้ จำนวน 2 คน ภาคเอกชน จำนวน 2 คน และองค์กรช่วยเหลือระหว่างประเทศ จำนวน 2 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาศักยภาพความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย

2.2.2 นำร่างประเด็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.3 ผู้วิจัยนำมาพิจารณาเพื่อหาค่าความสอดคล้อง และความตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด คือ ค่า IOC (Index of Items – Objectives Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนของสิ่งที่ต้องการวัดได้ส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อถือว่าใช้ได้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ กำหนดค่าถ้าเห็นว่ายอมรับ +1 ถ้าเห็นว่ายอมรับไม่ได้ -1 และ ถ้าเห็นว่ายอมรับไม่ได้ให้คะแนน 0

2.2 ระยะที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวนสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ เทปบันทึกเสียง ปากกา กล้องถ่ายรูป และกระดาษบันทึก โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Participatory Workshop) การระดมสมอง (Brain Storming) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม

2.3 ระยะที่ 3 การดำเนินการในระยะที่ 3 มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.4 ระยะที่ 4 การปรับปรุงและเผยแพร่ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน

2.4.1 การสร้าง และหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.4.1.1 ร่างแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยออกแบบไว้

2.4.1.2 นำแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน ที่สร้างขึ้นปรึกษากับประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาในขั้นต้น

2.4.1.3 นำแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเข้าใจความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวน ที่ผ่านการพิจารณาจากประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2.4.1.4 นำร่างแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง ที่ผ่านการพิจารณาจากประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปปรับปรุงแก้ไขไปหาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

2.4.1.5 การหาคุณภาพของแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง (ผู้เชี่ยวชาญในชุดเดียวกันที่ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง) พิจารณาเพื่อหาค่าความสอดคล้อง และความตรงกับสิ่งที่ต้องการจะวัด คือ ค่า IOC (Index of Items – Objectives Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่าลงความ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนของสิ่งที่ต้องการวัดได้ส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อถือว่าใช้ได้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง (+1) ไม่สอดคล้อง (-1) และไม่แน่ใจ (0)

2.4.1.6 นำแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง ที่เสนอประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบก่อนจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2.4.1.7 จัดพิมพ์แบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองคือ การสัมภาษณ์

3.2 ระยะที่ 2 ขั้นสร้างยุทธศาสตร์ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อบริการ วัน เวลา สถานที่ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน

3.3 ระยะที่ 3 ขั้นประเมินยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบประเมินด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 21 คน รวมแบบสอบถาม จำนวน 21 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ใช้เวลาภายในสองสัปดาห์

3.4 การปรับปรุงและเผยแพร่ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง

4. วิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

4.1 ระยะที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวงวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ตามประเด็นสำคัญต่างๆ ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยพรรณนา

4.2 ระยะที่ 2 ขั้นสร้างยุทธศาสตร์พัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวงวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จัดทำฉบับสมบูรณ์

4.3 ระยะที่ 3 ขึ้นประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนา การดำเนินการในระยะที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงข้อมูล ร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ในส่วนการแปลความหมายโดยให้ระดับคะแนนตามวิธีของเรนซิสไลเคอร์ท (Rensis Likert Method อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2555 : 101) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ในการแปลความหมาย

4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

น้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยรวม 3.51 ขึ้นไป

ระยะที่ 4 การปรับปรุงและเผยแพร่ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการอนุรักษ์ป่าป้องกัน พบว่า ป่าป้องกันบ้านกะบุด-เชียงแขวงถูกทำลายเป็นจำนวนมากความอุดมสมบูรณ์ของป่าป้องกันลดน้อยลงปัญหาการอนุรักษ์ป่าป้องกันพบว่า ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกัน เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับของป่าป้องกันและขอบเขตพื้นที่ป่าป้องกัน ไม่ชัดเจนขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องส่วนความต้องการอนุรักษ์ป่าป้องกัน พบว่า ประชาชนต้องการให้เยาวชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน ให้มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมแรง และร่วมใจกันในพื้นที่ดูแลรักษาป่าป้องกันให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกันและให้มีเครือข่ายอนุรักษ์ และป้องกันการรุกรานป่าป้องกันและแนวทางการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ป่าป้องกัน คือ จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกันแบบยั่งยืนกฎระเบียบ ข้อบังคับของการอนุรักษ์และป้องกันการรุกรานป่าป้องกันและการลาดตระเวนในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน

โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนในการอนุรักษ์ป่าป้องกันและเครือข่ายการอนุรักษ์ และป้องกันการบุกรุกป่าป้องกันเน้นการฟื้นฟู การดูแล และรักษาป่าป้องกันโดยร่วมมือระหว่างภาครัฐ และประชาชนในชุมชน

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 3 โครงการ คือ 1) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าป้องกันแบบยั่งยืนกฎระเบียบ ข้อบังคับของการอนุรักษ์ป่าป้องกัน 2) การจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนในการอนุรักษ์ป่าป้องกันและ 3) สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ และป้องกันการบุกรุกป่าป้องกันเน้นการฟื้นฟู การดูแล และรักษาป่าป้องกันโดยร่วมมือระหว่างภาครัฐ และประชาชนในชุมชนองค์ประกอบของโครงการ คือ ชื่อโครงการ หลักการ และเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย งบประมาณ หน่วยงานที่รับผิดชอบ วิธีดำเนินการ และการวัดและประเมินผล

3. ผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พัฒนาขึ้น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติ

1.1 การที่จะให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของการอนุรักษ์ป่าป้องกัน ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นคุณค่า และมีความตระหนัก ในการอนุรักษ์ป่าป้องกันเสียก่อน

1.2 .การนำยุทธศาสตร์การพัฒนานี้ไปใช้ควรมีการตรวจสอบ และประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชน และรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ของโครงการถึงความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าป้องกัน : กรณีศึกษา บ้านกะบุด-เชียงแขวง เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. บทรายงานการสำรวจความปกคลุมของป่าไม้ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. นครเวียงจันทน์ :

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2551.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม. นครเวียงจันทน์ : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2553.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. ป่าไม้. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, 2555.

บุญเลิศ จิตรตั้งวัฒนา. การวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

บุญชม ศรีสะอาด. ระเบียบวิธีการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2555.

